

Шокало Олександр Сергійович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Шокало Александр Сергеевич

студент

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Shokalo Oleksandr

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Асірян Сюзанна Рафіківна

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри міжнародного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Научный руководитель:

Асирян Сюзанна Рафиковна

кандидат юридических наук,

ассистент кафедры международного права

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Research manager:

Asiryan Susanna

Candidate of Legal Sciences,

Assistant of Department of International Law

Yaroslav Mudryi National Law University

ПЕРСПЕКТИВИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КАТАЛОНІЇ

ПЕРСПЕКТИВЫ НЕЗАВИСИМОСТИ КАТАЛОНИИ

PROSPECTS FOR THE INDEPENDENCE OF CATALONIA

Анотація. Стаття присвячена визначенню та науковому аналізу проблеми проголошення незалежності Каталонії. У статті розглянуто історію розвитку сепаратистських ідей в регіоні, перспективи незалежності Каталонії, можливість визнання суверенітету регіону, визначено негативні наслідки та ризики процесу відділення регіону від Іспанії.

Ключові слова: сепаратизм, референдум, незалежність, Каталонія.

Аннотация. Статья посвящена определению и научному анализу проблемы провозглашения независимости Каталонии. В статье рассмотрена история развития сепаратистских идей в регионе, перспективы независимости Каталонии, возможность признания суверенитета региона, определены негативные последствия и риски процесса отделения региона от Испании.

Ключевые слова: сепаратизм, референдум, независимость, Каталония.

Summary. The article is devoted to the definition and scientific analysis of the problem of the proclamation of the independence of Catalonia. The article examines the history of the development of separatist ideas in the region, the prospects for the independence of Catalonia, the possibility of recognizing the sovereignty of the region, identified the negative effects and risks of the process of separating the region from Spain.

Key words: separatism, referendum, independence, Catalonia.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогодні проблема сепаратизму є однією з найактуальніших у міжнародному публічному праві. Протягом другої половини ХХ століття у світі сталося більше 300 етнічних конфліктів, які за оцінками ООН стали причиною загибелі більшої кількості людей, ніж так звані «класичні війни» [1].

У передмові до Декларації щодо регіоналізму в Європі Жорді Пужоль (колишній президент Жене­ралітета Каталонії) та Люк Ван де Бранде зазначають, що «регіони, федеративні держави та автономні утворення, в першу чергу, головні підвалини демократії; вони є опорою культурного різноманіття в Європі, основними партнерами в соціально-культурному розвитку» [2, с. 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Дослідження питання незалежності Каталонії є предметом правових, політичних, соціальних, лінгвістичних та інших розробок. З правової точки зору його розглядали здебільшого російські вчені — Г. І. Волкова, Тамарович А. Ю., Баранов А. В., Ардіака Й., Хенкін С. М. та ін. В Україні вивчення питання не знайшло свого поширення і зустрічається в працях Червінки І. М.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення перспектив незалежності Каталонії та визначення ризиків і негативних наслідків відділення регіону від Іспанії.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Історія Каталонії є досить довгою, однак необхідно виділити окремі найбільш важливі періоди. В 1901 р. іспанський уряд визнав існування каталонської нації, а у 1931 р. після утворення Іспанської республіки каталонцям було надано самоврядування, яке однак не було реалізовано внаслідок приходу до влади диктатора генерала Франко, який виступав на позиціях кастильського шовінізму. Каталонську мову було заборонено, а її використання у побуті тягнуло за собою покарання у вигляді штрафу чи навіть позбавлення волі. У 1978 році після прийняття нової Конституції Каталонія отримує автономний статус, за яким слідує офіційне визнання каталонської мови [3, с. 149–150].

Такі події стали стримуючим фактором для подальшого розвитку сепаратистських ідей в регіоні, однак каталонці прагнули незалежності і вже 13 грудня 2009 року в Каталонії відбувся неофіційний референдум щодо незалежності, участь в якому взяло близько 700 тис. каталонців (майже 30% осіб з правом голосу). Результат — 95% учасників проголосували за проголошення незалежності. 5 вересня 2012 року депутати каталонського муніципалітету Сан-Педро-де-Торельо оголосили свою незалежність від іспанського уряду і запропонували Жене­ралітету Каталонії комплекс конкретних дій для якнайшвид-

шого виходу зі складу Іспанії. Така думка отримала широке поширення серед каталонців, які вийшли на масштабні акції на підтримку незалежності Каталонії, присвячені Національному дню Каталонії [4, с. 121–122].

9 листопада 2014 року відбувся референдум, на якому каталонцям було запропоновано відповісти на 2 питання: 1) Чи хочете Ви, щоб Каталонія стала державою? та 2) Чи хочете Ви, щоб Каталонія стала незалежною державою? У референдумі взяло участь лише 37% загальної кількості виборців, що було обумовлено насамперед активним спротивом іспанської влади. Результат референдуму був таким: 81% виборців відповіли «Так» на обидва питання, близько 10% відповіли «Так» на перше питання і «Ні» на друге, 4,5% дали негативну відповідь на обидва питання. Голова Жене­ралітету А. Мас назвав референдум «уроком демократії», а голова іспанського уряду М. Рахой «недемократичним, марним і таким, що не має юридичної сили».

Новий виток подій розгорнувся з перемогою каталонських націоналістів на виборах 27 вересня 2015 року, коли вони отримали 72 зі 135 місць каталонського парламенту, що свідчить про широку підтримку ідей незалежності населенням Каталонії [5, с. 85–87]. Вже 9 листопада 2015 року парламент Каталонії ухвалив резолюцію про незалежність від Іспанії, внесену представниками правлячої коаліції 27 жовтня 2015 року. У Резолюції вказувалось на необхідність «розпочати переговори, щоб створити незалежну каталонську державу у формі республіки»

1 жовтня 2017 року Каталонія провела новий референдум про незалежність, участь у якому взяло 43,03% загальної кількості виборців. 90,18% проголосували за, а 7,83% — проти незалежності. Ці події запам'ятаються насамперед затриманням багатьох каталонських чиновників, порушенням 700 кримінальних проваджень щодо посадовців каталонської влади, зокрема і щодо голови поліції регіону майора Жузепа Луїса Траперо, який відмовився підкорятися вказівкам центральної влади; заборонаю відкривати дільниці для голосування; сутичками між поліцією та виборцями. Конституційний суд Іспанії призупинив дію всіх документів з приводу голосування з питання незалежності 1 жовтня, прийнятих Жене­ралітетом і каталонським парламентом, а тому будь-які дії каталонської влади по підготовці та проведенню референдуму були незаконними. Якщо розглянути питання Каталонії з правової точки зору, то відповідно до ст. 2 Конституції Іспанії встановлюється «нерозривна єдність іспанської нації». Сама Іспанія є державою автономій, яка виходить з єдиного суверенітету іспанської нації [6]. Щоб змінити цю статтю, необхідно зібрати дві третини голосів в парламенті, а потім затвердити це рішення на загальнонаціональному референдумі.

Разом з тим у Преамбулі до Статуту Автономії Каталонії від 2006 року вказано, що «парламент

Каталонії, відображаючи думки, судження, погляди і волю громадян Каталонії, більшістю голосів прийняв визначення Каталонії як нації. Конституція Іспанії у другому розділі визнає народ Каталонії як націю». Як бачимо тут вказано компромісну позицію, тобто визнаючи каталонців нацією, Іспанія водночас посилається на Конституцію, звідки недвозначно слідує визнання як нації лише іспанської [7, с. 10]. Така позиція Іспанії, на мою думку, обумовлена тим, що визнавши каталонців як націю, центральний уряд буде змушений визнати їх право на самовизначення, що потягне за собою відділення спочатку цієї, а потім і інших «проблемних» територій. В 2010 р. Конституційний суд Іспанії ухвалив, що правової основи для відділення Каталонії немає, а каталанська мова не повинна отримувати перевагу перед іспанською.

Важливою ознакою сучасної нової держави є також її міжнародно-правове визнання. Щодо Каталонії, то депутати Європарламенту 4 жовтня 2017 року після обговорення ситуації, що склалась в Іспанії, заявили, що голосування в Каталонії було незаконним. Віце-голова Єврокомісії Франс Тіммерманс закликав обидві сторони конфлікту до переговорів, а голова фракції лібералів Гі Верхофстадт попередив сторони про «фатальний поділ суспільства». Офіційний представник Держдепу США Хезер Науерт заявила, що проведення референдуму в Каталонії є внутрішньою справою Іспанії, а США не будуть в це втручатися. Речниця російського МЗС Марія Захарова назвала ситуацію в Каталонії «внутрішньою справою Іспанії», а також наголосила, що «розвиток подій навколо каталонського сюжету має проходити строго в руслі чинного іспанського законодавства». Як бачимо, найсильніші гравці політичної арени в цьому регіоні не підтримали ідею незалежності Каталонії, а отже, навіть у разі її проголошення регіон ризикує потрапити у міжнародну ізоляцію, що безумовно є перешкодою на шляху подальшого розвитку. Слід також зазначити, що речниця українського МЗС Мар'яна Беца 3 жовтня 2017 року виступила з офіційною заявою, в якій було висловлено чітку позицію щодо поваги до суверенітету та

територіальної цілісності Іспанії, а також визнання референдуму в Каталонії нелегітимним.

Необхідно також відзначити наявність великої групи ризиків для Каталонії у разі проголошення незалежності, які зокрема відзначає Г. І. Волкова [5, с. 89–91]:

1) незалежність Каталонії означає, що вона автоматично виявиться поза Євросоюзом. Надалі вона не зможе вступити до його складу, так як Іспанія в будь-якому разі блокуватиме такий процес. Каталонці порушать ст. 4.2 Договору про Європейський Союз, де серед основоположних принципів визначено збереження територіальної цілісності, а отже, будуть визнані порушниками демократичних засад ЄС;

2) після проголошення незалежності місцеві товаровиробники понесуть значні витрати за рахунок підвищення мит, що може позбавити їх конкурентних переваг. Каталонія одразу втратить 2–9% свого ВВП.

3) Каталонія вийде із зони євро, що значно ускладнить і збільшить ріст витрат на обслуговування зовнішнього боргу Каталонії, який становить вже 35,3% ВВП регіону.

4) як вже зазначалось вище, інші держави не визнають незалежність Каталонії, а отже, вона не зможе вступити до міжнародних організацій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, питання незалежності Каталонії на сьогодні є недостатньо вивченим і політичне розхитування ситуації всередині Іспанії є неприпустимим. Сторонам необхідно вдатись до широкого діалогу із залученням представників міжнародної спільноти з метою врегулювання всіх спірних питань.

Незалежність Каталонії є неприпустимою за даних умов, адже може стати початком збройного конфлікту, жертвами якого стануть як іспанці, так і каталонці. Окрім того існує небезпека надання рішенням каталонців сили прецеденту, що сприятиме розвитку сепаратистських рухів по всій Європі і безумовно стане загрозою для світового миру та безпеки.

Література

1. Зюков А. М., Корчагина В. А. Уголовно-правовые средства регулирования этнических конфликтов — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://naukarus.com/ugolovno-pravovye-sredstva-regulirovaniya-etnicheskikh-konfliktov>.
2. Декларация щодо регіоналізму в Європі — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://aer-www.ameos.net/fileadmin/user_upload/PressComm/Publications/DeclarationRegionalism/.dam/110n/ua/DR_UKRAINE%5B1%5D.pdf.
3. Тамарович Ю. А. Движение за независимость Каталонии: причины и предпосылки сепаратизма / Известия Иркутского государственного университета. — 2013. — № 2(11). — с. 148–156.
4. Червінка І. М. Перспективи реалізації мирного підходу до здобуття незалежності у Каталонії / Вісник Львівського університету. — Серія міжнародні відносини. — 2013. — № 32. — с. 121–127.
5. Волкова Г. И. Каталонский национализм и проблемы территориальной целостности Испании / Сравнительная политика. — 2016. — № 2(23). — с. 85–95.

6. Конституция Испании на русском языке — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.domeuropa.eu/leys/23-fales/50-konstitucziya-ispanii?start=1>.

7. Устав автономии Каталонии — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.parlament.cat/document/cataleg/150268.pdf>.

References

1. Zyukov A. M., Korchagina V. A. Ugolovno-pravovye sredstva regulirovaniya etnicheskikh konfliktov — [Ye-
lektronniy resurs]. — Rezhim dostupu: <http://naukarus.com/ugolovno-pravovye-sredstva-regulirovaniya-etnicheskikh-konfliktov>.

2. Deklaratsiia shchodo rehionalizmu v Yevropi — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: http://aer-www.am-eos.net/fileadmin/user_upload/PressComm/Publications/DeclarationRegionalism/.dam/110n/ua/DR_UKRAINE%5B1%5D.pdf.

3. Tamarovich Yu. A. Dvizhenie za nezavisimost Katalonii: prichiny i predposylki separatizma / Izvestiya Irkutskogo gosudarstvennogo universiteta. — 2013. — № 2(11). — s. 148–156.

4. Chervinka I. M. Perspektyvy realizatsii myrnoho pidkhodu do zdobuttia nezalezhnosti u Katalonii / Visnyk Lvivskoho universytetu. — Seriya mizhnarodni vidnosyny. — 2013. — # 32. — s. 121–127.

5. Volkova G. I. Katalonskiy natsionalizm i problemy territorialnoy tselostnosti Ispanii // Sravnitel'naya politika. — 2016. — № 2(23). — s. 85–95.

6. Konstitutsiya Ispanii na russkom yazyke — [Ye-
elektronniy resurs]. — Rezhim dostupu: <http://www.domeuropa.eu/leys/23-fales/50-konstitucziya-ispanii?start=1>.

7. Ustav avtonomii Katalonii — [Ye-
elektronniy resurs]. — Rezhim dostupu: <https://www.parlament.cat/document/cataleg/150268.pdf>.